

26.oktober
2022

Kystkultursti og postveien på Bergsøya

DOKUMENTASJON PÅ UTFØRT ARBEID OG VIDERE PLANER

SIW HELEN MYRVOLL GRØNLAND

PER GIMNES

Innhold

Sammendrag	2
Formålet med kystkulturstien	3
Valgte turveier	3
Bakgrunnen for valgte turtraseer	4
Utført arbeid i 2021 – 2022	6
Foto av arbeidet som er gjort	6
Hamnahøgda (Hoem)	7
Siksakstien ved Hylla	8
Storvika	9
Skiltplan for kystkulturstien på Bergsøya	10
Turskilt og plassering	10
Informasjonsskilt	10
Skiltenes plassering i terrenget	12
Andre tiltak	12
Parkeringsplasser	12
Gjenstående arbeid	13
Avslutning	14

Sammendrag

Denne rapporten inneholder en oversikt over arbeidet som er utført på kystkulturstien og postveien på Bergsøya av Gjemnes Ytre. Den er ment som dokumentasjon i forbindelse med tildeling av tilskudd til postveiprosjekter fra Møre og Romsdal fylkeskommune.

Rapporten oppsummerer hvilke strekninger som er valgt i henhold til den arkeologiske rapporten «Den Trondhjemske postvei. Bergsøy, Gjemnes kommune» datert 10.05.2021, og hva som er gjort av tiltak og hvilket arbeid som står igjen.

Vi har også jobbet med planlegging av egnede steder for plassering av informasjonsskilt og turskilt, og planlegger hvilken informasjon skiltene skal inneholde av historisk tekst og bilder.

Selve rapporten er skrevet i samarbeid med oss fra Gjemnes Ytre og arkeolog Siw Helen Myrvoll Grønland.

Formålet med kystkulturstien

Prosjektet er startet opp for å fremme bedre folkehelse, sterkere tilhørighet og identitet for lokalbefolkningen ved å formidle samferdsels- og posthistorie. I tillegg ønsker vi å skape en annerledes turopplevelse som er rettet mot opplevelse av lokalhistorien, og å fremheve postveihistorien, kombinert med områdets andre historiske begivenheter.

Valgte turveier

Arbeidsgruppa i Gjemnes Ytre har undersøkt alternativene for turruter som er anbefalt i den arkeologiske rapporten for Postvegen på Bergsøya, mai 2021, og vi har kommet frem til tre traseer som vi anser som de sikreste alternativene for ferdsel i marka. De valgte traseene vil til sammen danne en tursti med vekslning mellom ferdsel på asfalt og i terrenget. Det er dermed mulighet for å kombinere fottur og bil/sykkel.

Vi har valgt følgende ruter som er anbefalt i den arkeologiske rapporten for Bergsøya:

Parsell 1: Hjorten - Berge

1. Hjorten som landingssted for postskyssen (båten) fra Torvik bukt. Hvor ferdselen vil gå langs den asfalterte veien fra parkering til landingsstedet.
2. Klyngetunet på øver Berge (Hoem). Startpunkt for tursti over Hamnahøgda og formidling av tunets historie.

Ferdsel langs denne traseen går langs asfaltert og gruset vei, og er lett fremkommelig, se figur 1 for markering i kart. Denne strekningen utgjør trase 1.

Figur 1 Rød linje viser trase 1.

Parsell 2: Berge – Naustneset

- Alternativ rute 1: Berge – Litlvika. Startpunkt klyngetunet på Øvre Berge (Hoem).
- Alternativ rute 3 - 4: Litlvika – Badstubukta – Hylla, se side 29 – 31 i arkeologisk rapport.
- Alternativ rute 5 - 6: Hylla – Kariholmen – Storvik
- Mellom rute 6 og 7 er det funnet en annen vei i terrenget, som gjør at man slipper å gå ned på bilveien.
- Alternativ rute 8: Storvik – Naustneset. Postbåten gikk mellom dette neset og Frei. Foreløpig er det ikke mulig å ferdes ut dit. Kystkulturstien er derfor noe lagt om i forhold til foreslått plan i den arkeologiske rapporten og ender ovenfor gården Setra.

Rutenes hovedtrekk er at de følger vekselvis veier bygd oppå tidligere bygdeveier og stier høyt i terrenget. For totalt kart over hele strekningen, se side 25 i den arkeologiske rapporten.

Vi har foreløpig ikke kart som viser turløypa mellom Hamnahøgda og Litlvika/Hylla (dvs. rute 3 – 4), da vi fortsatt er i dialog med grunneiere om tillatelse til bruk av deres eiendommer til tursti. Endelig kart vil bli ettersendt så snart en grunneieravtale foreligger, og vi vet hvor i terrenget turstien kan legges. Se nærmere forklaring senere i rapporten.

Bakgrunnen for valgte turtraseer

Kystkulturstiens løyper er valgt med utgangspunkt i forslaget til ruter skrevet i den arkeologiske rapporten. Det er tatt hensyn til blant annet beiteområder, grunneier som ikke ønsker å være delaktige i postveiprojektet, og de best egnede stedene for å legge rutene i forhold til underlaget i terrenget. Altså, de stedene som har de sikreste passeringpunktene i høyden og der hvor det er naturlige krysningspunkter. Totalt vil det være tre traseer med varierende underlag, og dermed kan trase velges etter turgåerens egen helse og fysiske form.

Vi har valgt å følge de historiske prinsipper for postroder med kortest farbar vei mellom rodeendene, Hjorten og Naustneset. Dette vil gi dagens og fremtidens brukere en god turopplevelse og god utsikt til historiske kulturminner i nordøstre del av Bergsøya. Videre gir det også mulighet for sidestier og rundløyper, til alternative ruter og kulturminner som nevnes i rapporten. Informasjonsskilt og turskilt er tenkt plassert på strategiske steder langs stien i tråd med muntlige samtaler og forslag fra Siw Helen Myrvoll Grønland under befaring.

For **rute 3 – 4** foreligger det ingen avtale med grunneier om bruk av beiteområder pr. i dag. Trase 2 følger derfor Bergsøyvegen frem mellom Hamna og Hylla. Vi planlegger å få til en avtale med grunneier om bruk av beiteområdet utenom beitesesongen. Vi jobber med å se på muligheten for at grunneier kan gi tillatelse til tidvis bruk av sti gjennom beiteområdet forhandles og feste denne i en grunneieravtale.

Når det gjelder **rute 5 – 8** har vi kommet frem til den sikreste ruta som går utom grustaket og beitemarka i Storvika. Grunneier på Setra ønsker ikke pr. i dag ferdsel gjennom eiendommen sin ut til Naustneset, hvor landingsstedet for postbåten lå. Han er også uvillig til å

opparbeide parkeringsplass, så dette arbeider vi nå med å finne alternative løsninger for. Dermed blir endepunktet for turen satt omtrent 300 meter nord-øst for innmålt postvei i arkeologisk rapport på side 18 og 36, se figur 2 for markering av turruten i kart. I avtalen med Setra vil vi forhandle om mulighet for senere bruk av sti ned til tunet ved bekken og ut til Naustneset.

Figur 2 turløype for trase 3 mellom Hylla – Sætra

Oppsummert blir traseinndelingen for turløypene som følger:

- **Trase 1:** Hjorten – Berge (Hoem)
- **Trase 2:** Berge (Hamnahøgda) - Litlvika/Hylla (Kart for denne turtraseen blir ettersend så snart endelige planer foreligger)
- **Trase 3:** Hylla – Bergsøyvegen ovenfor Brannholmen

Utført arbeid i 2021 – 2022

Vi startet ryddearbeidet av kulturstien i 2021 fra klyngetunet på Øvre Berge (Hoem) til Storvika (Alt. rute 5 – 6). Fra Berge til Hylla følger traseen i hovedsak hyller og kanter i terrenget i størst mulig grad med fokus på tryggest mulig krysningspunkt over to fjellskar og derfor minst mulig variasjon i høyde. Figur 2 viser startpunktet for turruter fra Hamnahøgda.

I 2022 har grunneieren i Litlvika utvidet beiteområdet i utmarka til å omfatte hele eiendommens bredde og opp i ufarbart terreng. Dette omfatter også naboeiendommen som han leier/bruker. Det betyr at en sti over eiendommen ikke kan benyttes i beitesesongen, og vi skal undersøke nærmere med grunneier om muligheten for å bruk stien over beiteområdet utenfor beitesesong.

Figur 3 Startpunkt Hamnahøgda.

Fra Berge – Hamna må vi derfor foreløpig følge Bergsøyvegen til høgda på Hylla. Derfra går stien opp Skiftesdalen til markskillet mellom gnr. 48-49 (kap.6 s. 33). Fra markskillet går stien i rett linje til skogsveg i Storvikutmarka. Vi følger denne til ca. 100m før Storvikelva, og mot

Figur 4 Synlig veirest.

Setra følger traseen korteste praktiske sti. Eierne av Setra er uvillig til å ha en trafikkert sti over eiendommen. Vi har derfor lagt stien i farbart terreng frem til den gamle bygdevegen ovenfor Storvik tunet. Veien følges et kort stykke og tar så av i retning Brannholmen, som blir endepunktet for ruta ved sjøen/Bergsøyvegen. Underveis går stien skiftevis innom grensene til Setra og passerer bl.a. «radiohola» som ble brukt til ulovlig lytting på radio under 2. verdenskrig. I dette området er det spor etter bosetting i utmark, og en godt bevart del av eldre bygdevei er synlig i terrenget, se figur 3. Historie om dette blir nedtegnet og brukt i forbindelse med formidlingen.

Fra området der stien slutter ser en rett over bukta mot Naustneset, og naustet som kan ha huset postbåten. Frei er godt synlig fra dette naustet og postbåten kan hatt sitt landingssted i Flatsetsundet eller Freineset når det var hardt vær.

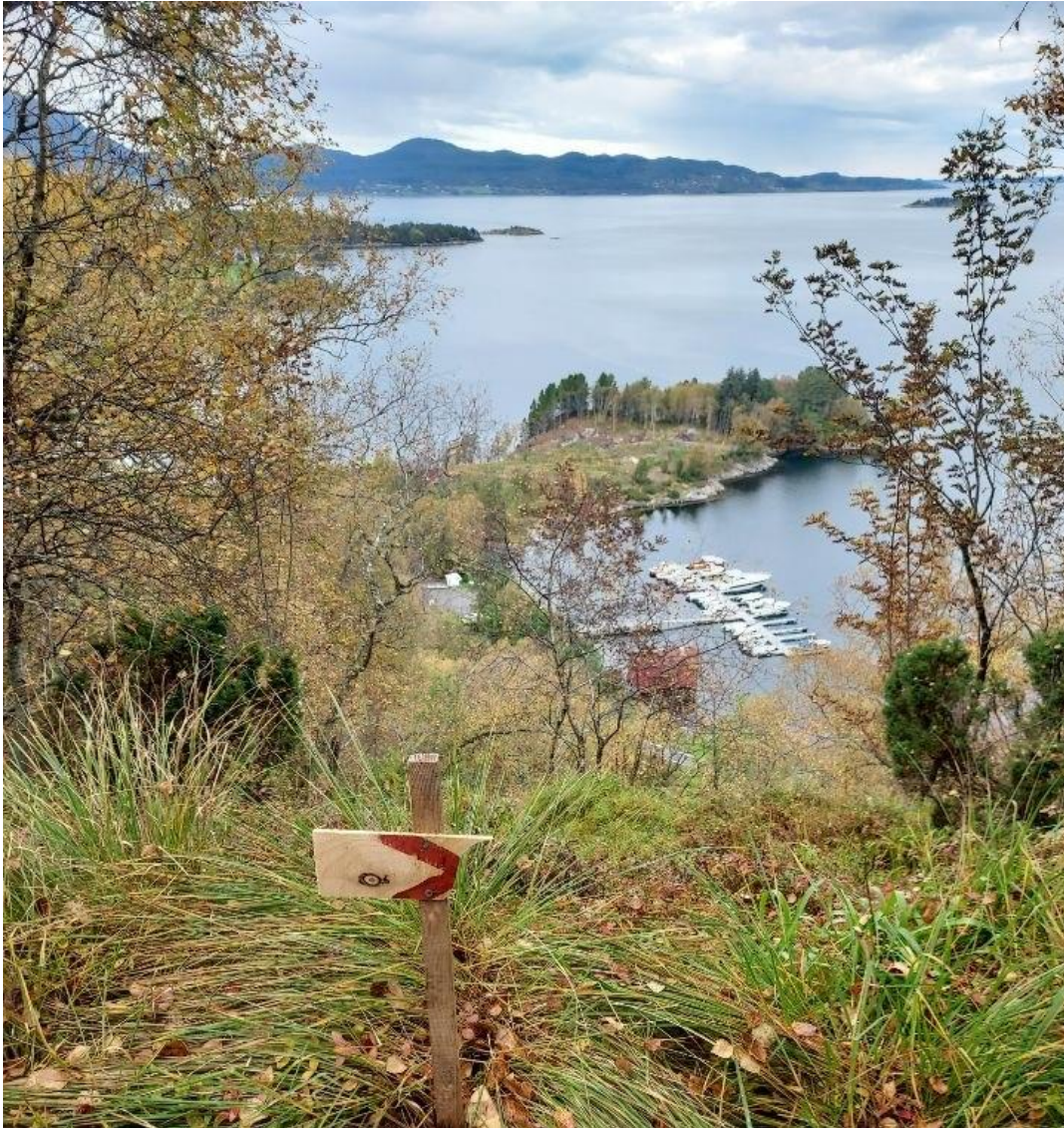
Se figur 1 og 2 for illustrasjon av trase 1 og 3 av turløypa.

Foto av arbeidet som er gjort

Dette delkapittelet viser strekningene hvor vi har ryddet skog og kratt, og tilrettelagt for tursti. Bildene følger turen kronologisk fra startpunktet ved Litlvika/Hylla.

Hamnahøgda (Hoem)

Herfra er det flott utsikt over Litlvika og Rossneset. Høydedraget er godt egnet for informasjonsskilt som beskriver hva man ser i landskapet, og for å gi et oversiktsbilde av kulturminnene i området.

Figur 5 Utsikt fra Hamnahøgda mot Rossneset

Siksakstien ved Hylla

Figur 6. Nedre del av siksakstien.

Figur 7 Hylla.

Figur 8 Hylla.

Figur 9 Hylla.

Figur 10 Siksakstien.

Figur 11 Siksakstien.

Storvika

Figur 12 Tursti ved grustaket.

Figur 13 Storvika.

Figur 14 Storvika.

Skiltplan for kystkulturstien på Bergsøya

Det er planlagt skilting av turstien og postveien med bruk av fylkeskommunen skiltmaler både for informasjonsskiltene og turskiltene. Gjemnes Ytre vil undersøke priser på produksjon av skilt hos eksterne produsenter, for kostnadsbesparing. Nedenfor følger en oversikt over planlagte plasseringer av skiltene langs kystkulturstien på Bergsøya.

Turskilt og plassering

For turskiltene vurderes det ulike varianter av disse etter om de skal stå ved selve tursti eller langs Bergsøyvegen. Turskiltene som følger løypene i terrenget, er planlagt å utformes i et enklere materiale, som tre. Som hovedskilt for postveien planlegger vi mer holdbare kvalitetsskilt i aluminium, støpt på sokkel. Informasjonsskilt skal også være i aluminium for lang holdbarhet, se figur 16 for eksempel. Vi vil bruke fylkeskommunens skiltmaler for turskiltene og informasjonsskiltene.

Informasjonsskilt

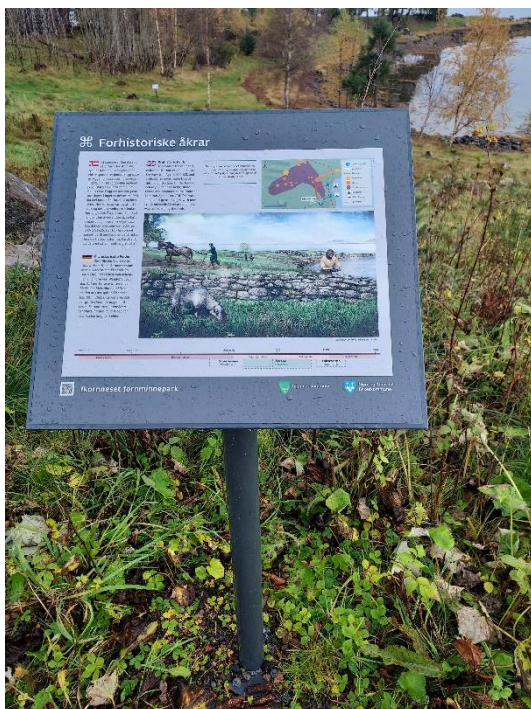
Disse skiltene vil plasseres ved parkeringsplasser og i områder hvor det er benker og mulighet for å hvile eller ta seg en matbit. Det første informasjonsskiltet planlegges plassert ved avkjørsel til Måløy, se figur 18 og 19.

Det planlegges også å plassere et informasjonsskilt på øyas høyeste punkt, Varden/Hamnahøgda. Herfra får man et fugleperspektiv på postveien og kulturstien. Det gir en unik mulighet til formidling av postveihistoria og annen historie ut fra et oversiktsperspektiv.

Et tredje informasjonsskilt planlegges å settes opp ved gården Setra. Her vil det også plasseres benker, slik at man kan nyte utsikten mot fjorden og få utsyn til postnausetet på Naustneset. Grunneier ønsker ikke ferdsel over sin eiendom, og kulturstien vil derfor ikke fortsette ut til selve neset.

Figur 15 Bildet viser postveien som kommer ned ved gården Setra.

Figur 16 Et eksempel på informasjonsskilt som skal brukes langs turstien

Skiltenes plassering i terrenget

Kartet viser forslag til plassering av de ulike skilttypene. Grønn farge markerer turskilt og navneskilt for postveien. Brun er informasjonsskilt. Disse skiltene vil være produsert etter fylkeskommunens skiltmaler.

Gult viser til små, informasjonsskilt i tre med kort tekst om områdets historie.

Andre tiltak

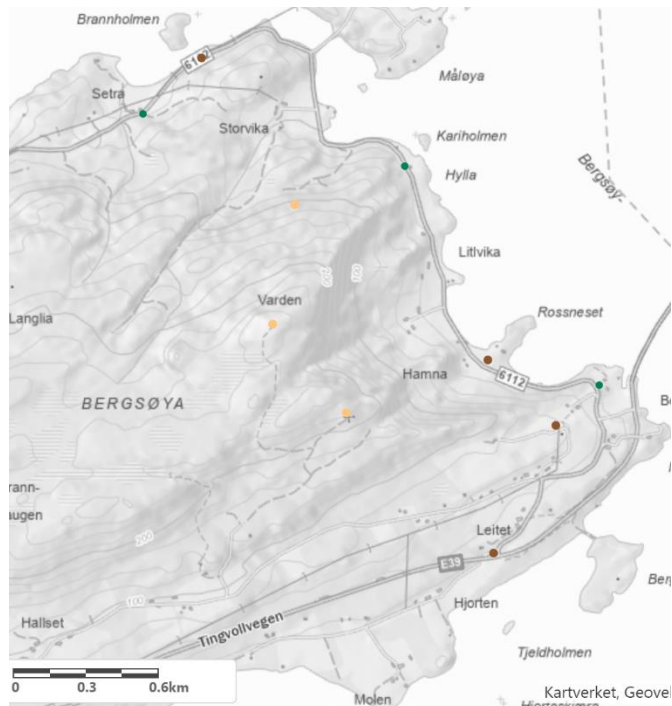
I tillegg til å tilrettelegge og rydde turløypene, har vi arbeidet med å finne egnede steder for parkering. Vi har vært i kontakt med både Plan og trafikkseksjonen i fylkeskommunen og Statens Vegvesen for å diskutere muligheten for tillatelse til å opprette parkeringsplasser i forbindelse med kystkulturstien.

Parkeringsplasser

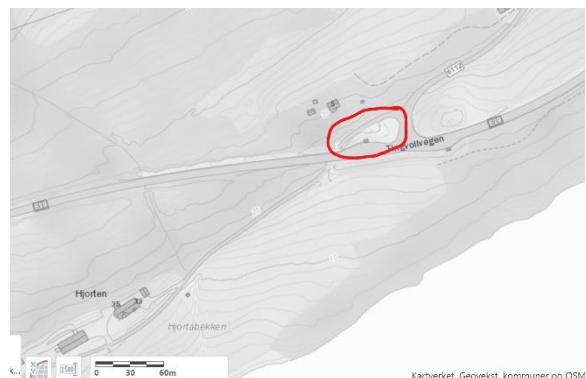
Vi har søkt SVV om å få benytte et område ved veikrysset E39- Hjortavegen til parkering. Ønsket område ligger ved avkjørsel til Måløy og gjør det mulig å både gå ned til landingsstedet for postbåten på Hjorten og oppover mot klyngetunet på Berge. Parkeringen gir lett tilgang til trase 1 i begge retninger. Området er markert med rødt i kart som viser avkjørsel. Her planlegges det også å sette opp benker og informasjonsskilt.

Figur 19 parkering ved avkjørsel Måløy

Figur 17 Punktene viser forslag til plassering av ulike skilt i terrenget.

Figur 18 rød markering for ønsket parkeringsplass

I tillegg til søknaden hos Statens Vegvesen har vi etablert kontakt med fylkesveivdelinga, Plan- og trafikkseksjonen, om å etablere parkeringsplass for tilreisende turgåere på to områder ved Bergsøyvegen. Et av stedene som er godt egnet for parkering er ved klyngetunet på Berge. Området her er ideelt for å sette opp informasjonsskilt med historier om husene på klyngetunet, og er et naturlig startpunkt for å gå tur i trase 2.

Figur 20 Kartet markerer klyngetunets plassering.

Figur 21 Klyngetunet med mulig parkering og informasjonsskilt midt i bildet.

Gjenstående arbeid

I tillegg til å få avklart bruk av terrenget på eller ved gårdsområdet i Litlvika, og få på plass grunneieravtale, vil vi planlegge hva som skal stå på informasjonsskiltene og finne ut hvilke historier som er verdt å legge vekt på. Vi har fått inn et stort arkivmateriale knyttet til postveien på Bergsøya. Dette skal vi gå gjennom for å lete opp gode historier og gamle fotografier, som kan være spennende å bruke til formidling av postveihistorien.

Rydding og tilrettelegging av kystkulturstien vil fortsette på de gjenstående delene av turstiene.

Fra eiendommen ved Bergehavna til torvfeltet ved kammen mot Litlvika, har vi funnet en tydelig kjerrevei som gikk helt ut til småbruket på Rossneset og skjenkestua. Vi skal jobbe med å få til en avtale om å bruke denne når vi i Gjemnes Ytre skal forhandle med eierne om grunneieravtale. Det finnes også en alternativ sti, så vi unngår tunet om nødvendig.

Vi fant også deler av veien som går fra torvmyra til øverst i siksakstien, og har foreløpig merket stien fra torvmyra opp til opprinnelig poststi i høgda, som vi ryddet i 2021.

To broer er ferdige til utplassering og ei klopp blir også ferdig snart, og skal legges i terrenget nå i høst.

Vi håper vi kan ha en rundløype klar neste år mellom torvmyra – siksakstien, og Brannholmen – Hylla. Vi planlegger også å få merket stien mellom Krifast, Varden, Stolvika og Måløya. Kanskje blir dette første trinn i kystkulturstien og som kobles sammen med postveien.

Avslutning

Rapporten oppsummerer arbeidet vi har lagt ned i å utvikle et spennende og annerledes lokalt turmål, så langt. Den er ment å dekke dokumentasjonskravet i forbindelse med tildeling av tilskudd til arbeidet med tilretteleggingen av stien og fremhevelse av postveien som kulturminne.

Den resterende dokumentasjonen med kart som viser turløypa i Litlvika, vil bli ettersendt så snart disse planene foreligger.